

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Liberec 2021

Jana Lapková

Za poznáním vánočních zvyků a tradic v Evropě

Závěrečná práce

Studijní program:

Studijní obor:

Autor práce:

Vedoucí práce:

DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství

Bc. Jana Lapková

Mgr. Ing. Gabriela Čavojská

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Zadání závěrečné práce

Za poznáním vánočních zvyků a tradic v Evropě

Jméno a příjmení: **Bc. Jana Lapková**
Osobní číslo: **P19C00020**
Studijní program: **DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků**
Studijní obor: **Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**
Akademický rok: **2019/2020**

Zásady pro vypracování:

Cíl závěrečné práce: Zpracování pedagogického projektu, jehož cílem je zprostředkovat dětem různé vánoční zvyky a tradice z evropských zemí formou zážitkového putování zimním, večerním lesem.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava a zpracování pedagogického projektu, formulace závěrů.

Metody: Projekt.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

HANUŠ, R., CHTILOVÁ, L., 2009. *Zážitkové pedagogické učení*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2816-2
JIRÁSEK, I., 2019. *Zážitková pedagogika: Teorie holistické výchovy (v přírodě a volném čase)*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1485-4
PELÁNEK, R., 2008. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-353-6.
VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2. rozš. a aktual. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9

Vedoucí práce:

Mgr. Ing. Gabriela Čavojská
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

2. dubna 2020

Předpokládaný termín odevzdání:

30. dubna 2021

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Zuzana Palounková, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé závěrečné práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé závěrečné práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li závěrečné práce nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má závěrečná práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

11. ledna 2021

Bc. Jana Lapková

Anotace

Závěrečná práce „Za poznáním vánočních zvyků a tradic v Evropě“ představuje pedagogický projekt přípravy a realizace vánoční akce, při které děti formou zážitku putování zimním večerním lesem poznávají rozmanitost vánočních tradic v různých evropských zemích.

Teoretická východiska práce poskytují stručné shrnutí porovnání zážitkové pedagogiky s frontálním způsobem výuky, psychický vývoj dětí mladšího školního věku a stručné informace o vánočních tradicích v několika evropských zemích, které jsou využity v pedagogickém projektu závěrečné práce.

Klíčová slova

Zážitková pedagogika, mladší školní věk, Vánoce, zvyky, tradice, zážitek

Annotation

The thesis “Following the Christmas Customs and Traditions in Europe” represents a pedagogical project of preparation and realisation of a Christmas event, by which are the children acquainted with variety of Christmas traditions in different European countries in a form of pilgrimage through the winter forest in the evening.

The theoretical resources provide a brief summary of comparison of experiential pedagogy with a way of frontal teaching, mental development of children in early school age and a brief information on Christmas traditions in some European countries that are used in the pedagogical project of this thesis.

Key words

Experience pedagogy, younger school age, Christmas, customs, traditions, experience

Obsah

Úvod.....	7
Teoretická východiska	8
1 Zážitková pedagogika versus frontální výuka	8
1.1 Zážitková pedagogika	8
1.1.1 Znaký prožitku	9
1.1.2 Prostředky zážitkové pedagogiky	10
1.2 Frontální výuka	11
2 Mladší školní věk – psychický vývoj.....	12
2.1 Kognitivní vývoj dítěte mladšího školního věku.....	13
2.2 Emocní vývoj a socializace v mladším školním věku	13
3 Vánoční zvyky a tradice v Evropě	16
Praktická část – návrh pedagogického projektu „Za poznáním vánočních zvyků a tradic v Evropě“	20
4 Charakteristika projektu.....	20
4.1 Cíl pedagogického projektu.....	20
4.2 Cílová skupina	20
4.3 Personální zajištění.....	20
4.4 Prostorové a materiální zajištění	21
4.5 Harmonogram projektu.....	22
5 Popis a cíl jednotlivých aktivit	24
5.1 Tvůrčí aktivity a vyslání na stezku za poznáním Vánoc	24
5.2 Putování evropskými zeměmi.....	24
5.3 Společná oslava Vánoc	25
6 Vyhodnocení projektu.....	27
Závěr.....	28
Navrhovaná doporučení.....	29
Seznam použité literatury.....	30
Seznam příloh	31

Úvod

Tato závěrečná práce se zabývá problematikou přípravy vánoční akce pro děti mladšího školního věku – první stupeň základní školy.

Teoretická část práce je rozdělena na tři kapitoly a další podkapitoly. První kapitola je zaměřena na porovnání systému vzdělávání formou zážitku s frontální formou výukou. Oba způsoby jsou již často součástí běžného vyučování na školách. Ve druhé kapitole je popsán psychický vývoj dětí mladšího školního věku se zaměřením na způsob myšlení, kognitivní a emoční vývoj a socializaci v tomto období. Poslední kapitola teoretických východisek je věnována vánočním zvykům a tradicím v Evropě. S ohledem na projekt popsáný v praktické části práce, jsou podrobněji rozepsány zvyky z České republiky, Německa, Velké Británie, Francie, Švédska a Ruska.

V praktické části závěrečné práce je popsán projekt přípravy a realizace vánoční akce pro jednu třídu ze svobodné školy (Schkola) v Hartau v Německu. Cílem projektu je seznámit děti s rozmanitostí vánočních tradic v Evropě na pozadí zážitku putováním zimním, večerním lesem.

Kapitoly v teoretické části práce byly zvoleny s ohledem na cílovou skupinu (dětí mladšího školního období) a zaměření pedagogického projektu – zážitkové putování s poznáváním různých vánočních tradic v Evropě.

Teoretická východiska

1 Zážitková pedagogika versus frontální výuka

Z pohledu pedagogických postupů vzniklých v Evropě je patrné, že prožitek byl v oblasti pedagogiky opomíjen od antiky, přes středověk až do novověku. Jako svébytný myšlenkový problém začal být vnímán až filosofickými školami kritizujícími jednorozměrnost racionalismu, jako první romantismem (zdůrazňuje cit, který má být zrovnoprávněn s rozumem, oceňuje ideály, hrdinství, fantazii, obrazotvornost a intuici, vášně a spontánnost), filosofií života (možnost poznání rozšiřuje o intuici, instinkt, přímé zření), hermeneutika (rozumění jako podoba poznání – odlišuje se od pouhého vysvětlení a popisu), fenomenologie (popisuje zásadní tendenci – vrátit se k věcem samým) (Jirásek 2004).

1.1 Zážitková pedagogika

Zážitková pedagogika je pojem, který se v posledních desetiletích začal postupně dostávat do povědomí zejména v oblasti pedagogiky volného času. Mnoho lidí si pod tímhle pojmem představuje návody a popisy instruktorských zkušeností, případně realizaci kurzů s tématem prožitkové reality. Důležitá otázka, na kterou je potřeba najít odpověď, není „co?“ je třeba nachystat a udělat, ani „jak?“ to všechno pojmout. Nejdůležitější dotaz je „proč?“, za jakým účelem a z jakého důvodu se má uskutečnit cílená a záměrná příprava prožitkových situací s cílem proměnit prožitek ve zkušenost. U zážitkové pedagogiky je nejdůležitější jít do hloubky, k „duchovnímu podloží holistické výchovy“ (Jirásek 2019).

Dle Jirásky (2019) je jádrem zážitkové pedagogiky holistická (celostní) výchova, tzn. „záměrné ovlivňování prostřednictvím praktického působení na jedince i skupiny s cílem jejich proměny pomocí dramaturgicky navržených a inscenovaných prožitkových situací, zejména v přírodě, obvykle s jejich reflektivním převedením ve zkušenost.“ Zážitková pedagogika je tedy teoretická a vědecká reflexe holistické výchovy.

Obsahem zážitkové pedagogiky je kromě teoretické analýzy i praktický obor, tj. realizace aktivit vedených metodikou zážitkové pedagogiky. Do těchto kategorií patří:

- 1) Teorie v užším slova smyslu – odráží a rozpracovává dlouhou tradici specificky české verze výchovy v přírodě (turistika, skauting, prázdninová pedagogika atd.)

- 2) Teorie v širším slova smyslu – veškeré pedagogické souvislosti prožitkových situací – divadelní prostředí, sféra poradenství a koučování. Přechází z rozměru výchovy k vzdělávání.
- 3) Metodika postupů a procesů – svébytná soustava různorodých edukativních jevů a vypracovaných zkušeností (dramaturgie, lipnická hra, skupinová dynamika aj.)
- 4) Praktická realizace kurzů – kurzy a workshopy, příp. jednotlivé vyučovací jednotky zaměřené na prožitkovou realitu (Jirásek 2019)

Zážitkově pedagogické formy vytvářejí situace, prověřené procesy či postupy, které bezprostředním prožitím člověku umožňují odhalit nové oblasti, dosáhnout vědomosti a získat zkušenosti. V aplikovaných prostředcích musí tedy člověk jednat bezprostředně, bez možnosti úniku a distancování se. Tím stojí zážitková pedagogika v protikladu k povrchním zkušenostem všedního dne (Vážanský in Hanuš a Chytilová 2009).

Vlastní zkušenost získává jedinec jenom „prožitím“. Zkušenost vzniká zpracováním procesů uvědomování a jednání ze situací, které měly emoční působivost, velkou emoční hodnotu. Pokud situace není emočně působivá, nevzniká žádná významná zkušenost. (Hanuš 2009)

Prožitek, zážitek, zkušenost

Od proniknutí oboru zážitkové pedagogiky do vzdělávacího systému se odborníci snaží vysvětlit rozdíl mezi výrazy *prožitek* a *zážitek*. Jirásek (2019) používá k definici těchto výrazů princip lidské časovosti.

Prožitek může být definován pocitem nebo zakoušením něčeho v daném přítomném okamžiku. Předpona *pro-* naznačuje význam intenzity, důkladnosti činnosti. V případě, že se člověk vrací k prožité události ve vzpomínkách nebo v racionálním rozboru proběhlé aktivity, jde o zážitek. Přípona *za-* vyjadřuje celkovost, dosažení cíle, dokonavost děje. Budoucnost vymezuje prostor pro výraz zkušenost. Poukazuje na trvalejší podobu daného prožití. „Je-li prožitek aktivitou samou, je zážitek metodickým prostředkem, zkušenost pak cílem holistické výchovy.“ (Jirásek 2019)

1.1.1 Znaky prožitku

V zážitkové pedagogice vycházející z českého konceptu (Junák, Lesní moudrost, tramping atd.), jsou prožitek, zážitek a zkušenost vyvolávány v procesu dramaturgie. Jsou tedy součástí cíleně plánovaných a uváděných situací, kde se nejčastěji jako prostředek používají různé

podoby fenoménu hry. Celý proces je celou dobu evaluován a zpracováván, aby bylo dosaženo co největšího rozvojového potenciálu (Hanuš 2009).

Mezi znaky prožitku v rámci zážitkové pedagogiky patří:

- Nenahraditelnost – prožitek je jednotlivá, jedinečná událost, ohraničená v čase i prostoru
- Jedinečnost – není možné zaměnit jeden prožitek za jiný
- Individuálnost prožitku – každý jedinec prožívá danou situaci jinak, individuálně
- Intencionálnost – prožitek je neoddělitelný od svého obsahu, sounáležitosti prožívajícího jedince a prožívané události
- Nepřenositelnost – prožitek je zcela individuální záležitost, není možné jej zprostředkovat jinému člověku
- Komplexnost – pro získání silné prožitkovosti musí být dosaženo psychosomatické jednoty, co je možné pouze při zapojení tělesných i duševních charakteristik (Hanuš 2009)

1.1.2 Prostředky zážitkové pedagogiky

Hlavním prostředkem zážitkové pedagogiky je v případě přírodní výchovy sama příroda, tj. věci a objekty nacházející se v přírodě. Kromě nich je ale možné použití dalších prostředků, jako je věc, příběh, situace, hra, materiál. Podle Ernesta Thompsona Setona je pro rozvoj osobnosti možné využít jakýkoliv prostředek, kterým při správném vytyčení cíle a uvedení situace můžeme dosáhnout požadovaných výstupů. Klíčové je vědomí cíle a uvědomění si orientace činnosti na jeho dosažení. (Hanuš 2009)

Oblasti aktivit v zážitkové pedagogice

Mezi aktivity využívané v zážitkové pedagogice spadají:

- 1) pohybové aktivity: sporty v přírodě, turistika, rekreace v přírodě, cvičení v přírodě, hry v přírodě, tábornická a zálesácká praxe
- 2) umělecké aktivity: literatura, výtvarné umění, hudba a zpěv, tanec, film, divadelní umění, fotografování
- 3) sociálně psychologické aktivity: komunikativní, sebepoznávací, tvořivostní, intelektuální, sociální
- 4) společenské aktivity: moderní společenské hry, happeningy, slavnosti a rituály, moderní deskové hry (Hanuš 2009)

1.2 Frontální výuka

Pod pojmem frontální výuka se rozumí způsob vyučování, v němž učitel pracuje hromadně se všemi žáky ve třídě jednou společnou formou, se stejným obsahem činnosti. Odpovídá tomu také uspořádání prostoru učebny (Průcha, Walterová, Mareš 2001). Pod frontální výuku spadá nejen výklad učitele, ale i učitелеm zadaná a řízená samostatná práce, společná kontrola domácích a školních úkolů, rozhovor učitele s celou třídou, shrnutí učiva, poskytování zpětné vazby a hodnocení žáků (Gošová 2011).

Frontální výuka má mnoho přívrženců i odpůrců. Mezi často kritizované nedostatky frontální výuky patří:

- 1) Mělké znalosti žáků získané frontálním způsobem výuky – pokud jsou nové poznatky žákům předávány pouze výkladem učitele, nezískají žáci dostatek zkušeností k pochopení podstaty učiva, dominuje kvantita nad kvalitou, žákům mohou unikat souvislosti, vazby v rámci předmětu, nebo mezipředmětové vazby nemusejí být rozvinuty do dostatečné hloubky.
- 2) Nevytváření prostoru pro vnitřní diferenciaci – výklad může být příliš náročný pro slabší žáky nebo příliš snadný pro žáky nadané.
- 3) Pasivita žáků – u delšího výkladu klesá pozornost žáků, poslech přestává být pro ně motivující.
- 4) Nerozvíjení kompetencí k učení – žáci nejsou v plné míře rozvíjeni v dovednostech aktivního a samostatného učení (Gošová 2011).

Pokud je frontální výuka prováděna dobře a splňuje určité předpoklady, jsou patrné její klady, mezi které patří:

- 1) Zaměření na klíčové části učiva a používá systematické postupy – je zde kladen důraz na systematické rozčlenění učiva, prezentaci nového učiva, poskytování zpětné vazby, samostatnou práci žáků.
- 2) Úspora času.
- 3) Názorné, srozumitelné a systematické podání učiva – učivo může být žákům předkládáno v postupných krocích od známého k neznámému, od jednoduššího ke složitějšímu.
- 4) Eliminace chyb – pokud se ve výkladu objeví chyba, je okamžitě korigována
- 5) Projev entuziasmu a flexibility učitele (Gošová 2011).

2 Mladší školní věk – psychický vývoj

Za mladší školní věk je považována doba od 6–7 let do 11-12 let věku dítěte. Je to doba, kdy dítě vstupuje do školy, až do období života, kdy se začínají projevovat první známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy (Langmeier, Krejčířová 2006).

Jelikož jde o období z běžného pohledu nezajímavé a bez zásadních osobnostních změn, označuje psychoanalýza tento věk jako období „latence“. Dle četných vývojových psychologických studií však jde o období, kdy dítě dosahuje výrazných pokroků, často rozhodujících pro jeho budoucnost. Dítě mladšího školního věku je plně zaměřeno na to, co je a jak to je. Touží pochopit svět a věci, které se v něm dějí „doopravdy“. Z psychologického hlediska je toto období též nazýváno věkem střízlivého realismu (Langmeier, Krejčířová 2006).

Dítě se z knih a z internetu dozvídá o věcech, lidech a zemích, baví jej dobrodružná literatura – robinsonky, cestopisy, historické a válečné povídky, dobrodružné romány. Nové poznatky zjišťuje i z dětských encyklopedií. Dává přednost realistickým ilustracím. Spodobení se skutečností se objevuje v jeho hrách, mluvě, v kresbách (Langmeier, Krejčířová 2006).

Z počátku je realizmus dítěte naivní, později přistupuje ke světu kritickým realizmem. Kritické myšlení dítěte je ale ovlivněno přístupem vychovatelů, zda jeho kritičnost vůči autoritám tolerují nebo zda ji potlačují. Dítě mladšího školního věku chce věci zkoumat skutečnou, reálnou činností, nespokojí se jen s trpným přejímáním poznatků a způsobů chování. Langmeier a Krejčířová poukazují na fakt, že nejhůře se učí děti, kterým se dostalo jen slovního výkladu učiva, lépe na tom jsou děti, které mohly vysvětlované vztahy vidět konkrétně znázorněné na obrázcích a nejlepších výsledků dosáhly děti, které kromě výkladu a ilustrací měly možnost si danou látku aktivně vyzkoušet na experimentech. V mladším školním věku se neustále vyvíjí také smyslové vnímání dítěte – druhá složka senzomotorické aktivity. Dítě je v tomto období dobrým a stále častěji i kritickým pozorovatelem. Je vytrvalejší, všechno důkladně zkoumá. Jeho vnímání již není závislé na jeho okamžitých přáních a potřebách. Věci už nevnímá v celku, ale prozkoumává je po částech, až do malých detailů.

Zatímco v předškolním věku jsou děti celým svým základním zaměřením orientovány na přítomnost, děti mladšího školního věku se začínají orientovat v čase i v prostoru. Konkrétní význam získávají výrazy jako: brzy, později, zítra, daleko apod. (Langmeier, Krejčířová 2006).

Kromě motoriky a smyslového vnímání se výrazně zdokonaluje také řeč, která umožňuje další kvalitativně nový rozvoj v celé oblasti chování a prožívání. Ve školním věku roste výrazně slovní zásoba, délka a složitost vět a souvětí, užití gramatických pravidel. S rozvojem řeči

souvisí i rozvoj paměti. Krátkodobá i dlouhodobá paměť je v tomto věku stabilnější, dítě dokáže lépe reprodukovat naučenou látku. Tím, že se proces učení více opírá o řeč, získává novou kvalitu, je víc plánovitý. Dítě dokáže vnímat vícero aspektů učební látky, roste složitost učení – dítě si tím samo osvojuje obecnější strategie učení (Langmeier, Krejčířová 2006).

2.1 Kognitivní vývoj dítěte mladšího školního věku

Už v předškolním věku je dítě schopno řešit některé problémy jen v mysli, pokud si je dokáže představit. Od přibližně 7. roku života začíná řešit skutečné logické operace. Je schopno pravých úsudků odpovídajících zákonům logiky bez dřívější závislosti na viděné podobě. Toto logické usuzování se ovšem stále týká pouze jevů a věcí, které si dítě dokáže názorně představit (Langmeier, Krejčířová 2006).

Piaget uvádí názorný příklad s korálky, aby dokázal rozdíl mezi názorným myšlením u mladších (předškolních) dětí a stadiem konkrétních operací u dětí kolem 7 let. Pokud se dítě předškolního věku přesvědčí, že je ve dvou skleničkách stejný počet korálků a jednu z nich pak přesype do skleničky jiného tvaru (užší a vyšší), bude se domnívat, že je v ní víc korálků, protože je vyšší. Když stejný pokus udělá sedmileté dítě, bez problému uvede, že je počet korálků stejný, i když se změnil tvar skleničky. Dítě už o tom nemusí přemýšlet (Langmeier, Krejčířová 2006).

Výkon dítěte je často závislý na motivaci a faktorech osobnosti. Dalšími faktory ovlivňujícími rozvoj logického myšlení dítěte jsou dále rodina, mateřská škola a škola.

2.2 Emoční vývoj a socializace v mladším školním věku

S nástupem do školy se dítě učí modelovat své vlastní způsoby chování, které neovlivňují už jen rodiče nebo vychovatelé v mateřské škole, ale také učitelé a spolužáci. Dítě se pohybuje v kolektivu jiných dětí nejen ve škole, ale i mimo ni. Langmeier a Krejčířová (2006) uvádějí tři základní složky socializačního procesu, na které má vliv zejména dětský kolektiv: způsoby sociální reaktivity, vývoj emočního porozumění, osvojování sociálních rolí.

Způsoby sociální reaktivity

Způsoby sociální aktivity – ve skupině vrstevníků reaguje dítě jiným způsobem než ve společnosti dospělých. S ostatními dětmi jej spojují zájmy, vlastnosti, postavení ve skupině. Jen tady se může naučit důležitým sociálním reakcím jako je pomoc slabším, spolupráce, soutěživost a soupeřivost. Učí se lepšímu porozumění různým názorům, přáním a potřebám

jiných lidí. Z toho plyne rozvoj sociálního porozumění, ale také schopnost volního sebeřízení, či seberegulace. Dítě si již samo začíná klást vzdálenější cíle, které vyžadují poměrně dlouhé volní úsilí. Narůstající sebeovládání ovlivňují dva faktory:

- a) Emoční reaktivita – dána do značné míry temperamentem dítěte. Tato složka je značně ovlivňována celkovým dozráváním organismu.
- b) Volní ovládání emočních reakcí – jde o expresivní emoční reakce. S rostoucím věkem je dítě schopno tyto reakce lépe regulovat a jednat záměrně a plánovitě.

(Langmeier, Krejčířová 2006)

Schopnost emoční seberegulace výrazně ovlivňuje přijetí dítěte skupinou a je významnou součástí celkové sociální obratnosti dítěte (Eisenberg et al. in Langmeier, Krejčířová 2006).

Vývoj emočního porozumění

Ve školním věku dítě poznává, že své pocity, přání a motivy může před svým okolím skrývat. Také si uvědomuje možnost prožívání několika pocitů či emocí současně. Toto porozumění souvisí s kognitivní zralostí. Zároveň si dítě uvědomuje, že na každou situaci je možné pohlížet z různých perspektiv (Langmeier, Krejčířová 2006).

S vývojem emočního porozumění souvisí také vývoj sociálních kontrol a hodnotové orientace a vývoj morálního vědomí a jednání. Již při nástupu do školy si dítě s sebou přináší zvnitřněné elementární normy sociálního chování – ví, co se smí a co se nesmí, co je dovoleno a zakázáno. Také dokáže rozlišovat základní hodnoty, co je dobré a co zlé. Tyto normy získalo z příkazů a zákazů dospělé osoby významné pro jeho život. Ovšem tyto hodnoty i orientace jsou zatím velmi labilní a závislé na situaci (Langmeier, Krejčířová 2006).

Vývoj morálního vědomí a jednání závisí na celkovém vývoji dítěte, zvláště na jeho schopnosti poznávat a řadit věci. Morálka předškolního dítěte a většiny školních začátečníků je heteronomní, tzn. je určována druhými, příkazy a zákazy dospělých. Významnou úlohu zde hrají rodiče a později učitelé. Kolem 7–8 let se morálka dítěte stává autonomní, dítě samo o sobě uznává určité jednání za správné či nesprávné, bez ohledu na autoritu dospělého (Langmeier, Krejčířová 2006).

Osvojování sociálních rolí

Sociální role je očekávaný vzorec chování. V mladším školním věku se tento proces značně rozvíjí. Ve škole se dítě učí sociální roli žáka, ale zároveň vnímá roli učitele a učí se nové roli

spolužáka, od kterého se očekává pomoc v případě potřeby a solidarita (Langmeier, Krejčířová 2006).

V tomto období se také upevňují sexuální role – mužské a ženské. V naší společnosti se očekává poněkud odlišné chování od muže než od ženy. Muž má být průbojnější, více se prosazovat, má být silný, odvážný a má ovládat své citové projevy. Ženy jsou pokládány za více závislé, projevující své city, úzkostnější a přizpůsobivější. Změnou postavení žen ve společnosti se tyto rozdíly v dnešní době značně stírají a žena již není na muži závislá. Rodiče dětí nevědomky upevňují chlapecký či dívčí způsob chování ve shodě se společenským očekáváním tím, že projevují uznání, případně dávají najevo nesouhlas. Kolem 8–10 let vrcholí socializace směrem k přejímání ženských a mužských dovedností – dívky se učí pomáhat matce v domácnosti a tím přebírají ženskou roli, kdežto chlapci se zaměřují na pomoc otcům při tradičních mužských činnostech, mimo interiér domácnosti (Langmeier, Krejčířová 2006).

S přijímáním nových rolí ve skupině se u dítěte rozvíjí uvědomělejší sebepojetí a sebehodnocení. Dítě se při popisu sebe sama zaměřuje nejen na své vnější charakteristiky, ale stále více poznává své psychické vlastnosti a schopnosti. Skutečné srovnání s druhými umožňuje dítěti až uvědomění si stability osobnosti v čase, tzn. dítě již nevnímá jen vnější charakteristiku osoby, ale i její psychické vlastnosti. Významnou součástí sebehodnocení je posuzování vlastní školní úspěšnosti, která ale od počátku školní docházky souvisle klesá. Opírá se totiž o srovnání s druhými (Langmeier, Krejčířová 2006).

Vývoj sebehodnocení v tomto období výrazně ovlivňuje dětská skupina formální (ve třídě) i neformální (na hřišti). Dítě tím pádem vždy hodnotí samo sebe na pozadí určité vztahové skupiny. Vztahy mezi dětmi na začátku školního věku jsou spíše nahodilé, závisí na tom, s kým dítě sedí v lavici, kdo bydlí vedle v sousedství, s kým si společně hraje. Až kolem 10 let se vytvářejí trvalejší vztahy přátelství, založené na osobních vlastnostech (Langmeier, Krejčířová 2006).

3 Vánoční zvyky a tradice v Evropě

Vánoční svátky patří mezi nejoblíbenější svátky roku. Lidé v nich prožívají rodinnou sounáležitost, obdarovávají se, prožívají společně sváteční chvíle. V posledních dekáдах je možné pozorovat postupný odklon od svátků plných tradic a tiché radosti k svátkům konzumu, kde popřední místo přebírají stylové dekorace a kosmopolitní způsob slavení svátků a čím dál víc upadají do zapomnění starobylé tradice typické pro jednotlivé krajiny či regiony.

Období, kdy se dlouhé zimní noci začínají zkracovat, se slavilo již v předkřesťanském čase. Tradici slavení zimního slunovratu je možné sledovat u všech starověkých kmenů na území Evropy. S rozšířením křesťanského náboženství pohanské tradice a křesťanské představy postupně splynuly a mnohé tradice, které jsou dnes považovány za projev lidové křesťanské víry, pochází z předkřesťanského období. Patří sem například víra ve zlaté prasátko, překrajování jablíček, magie jmelí, zdobení vánočního stromčku, pálení purpury na kamnech, připravování vánočního pečiva (Vavřínová 2002).

Česko

Předzvěst vánočních svátků přináší v Česku už během adventu sv. Mikuláš, kterého svátek se slaví večer 5. prosince. Postava sv. Mikuláše chodí v doprovodu anděla a čerta a nosí dětem menší dárky – sladkosti.

Hlavní oslavy vánočních svátků, které jsou v Česku hlavně rodinnými svátky, probíhají 24. prosince. Slaví se Štědrý večer s bohatou štedrovečerní večeří. Ke svátečnímu stolu se usedá s východem první hvězdy. Typickou štedrovečerní večeří představuje kapr, případně řízeky a bramborový salát, kuba – pečené kroupy s houbami a česnekem, cukroví, perníčky a vánočka. Po večeři se pod ozdobeným vánočním stromkem rozbalují dárky, které podle tradice nosí Ježíšek. V některých rodinách se zpívají vánoční koledy u betléma pod stromčkem, poslouchá se Rybova Mše vánoční, o půlnoci je zvykem navštívit půlnoční mši (Vavřínová 2002).

Mezi početné lidové tradice v České republice patří překrajování jablek, lití olova, pouštění lodiček ze skořápek vlašských ořechů se zapálenou svíčkou a vidina zlatého prasátka po celodenním půstu.

Německo

V Německu se vánoční dekorace vykládají již začátkem adventu, kdy začíná také období vánočních trhů se stánky s rukodělnou tvorbou typickou pro daný region. Z Německa se také

do celého světa rozšířila tradice zdobení vánočního stromku, i když zvyk zdobení stromů na oslavy zimního slunovratu byl znám již v předkřesťanském období.

Tradičním jídlem pokládaným na štědrovečerní stůl je pečená husa a ovocný kompot, na severu a východě země jsou to párky a bramborový salát, v Bavorsku a Bádensku-Würtenbersku se podává ryba. Nejrozšířenějším cukrovím jsou pak perníčky, drážďanská štóla, či spekulatius. Vánoční dárky nosí Weihnachtsmann (v protestantských státech) nebo Christkind (v katolických státech) a ukládá je pod bohatě zdobený vánoční stromek (Vavřínová 2002).

Francie

Vánoční svátky ve Francii mají typický rodinný charakter, ke slavnostní štědrovečerní večeři se sejde celá široká rodina včetně prarodičů. Z gastronomického hlediska je možné sledovat jakýsi most mezi Německem a Velkou Británií. Stejně jako v Británii, je tradičním jídlem na štědrovečerním stole pečený krocan s kaštanovou nádivkou, pečené kuře nebo husa. Rozdíly je možné najít mezi přímořskými regiony jako Bretaň či Normandie, kde se na Štědrý večer podávají také ústřice, přičemž v Alsasku nebo Lotrinsku mají své tradiční místo bílé klobásy. Typický pro Francii je vánoční koláč v podobě vánočního polena, tzv. bûche. Posledním svátkem vánočního období je svátek Tří králů, na který se peče tradiční La Galette du Roi, velký koláč z listového těsta se sladkou náplní, do které se vkládají různé figurky pro děti. Koláč je ozdoben velkou korunou ze zlatého papíru (Vavřínová 2002).

Kromě zpívání vánočních koled se v menších městech dodržuje tradice „živých“ jesliček, tj. betlém v životní velikosti. Tuto aktivitu většinou organizuje místní farnost (Vavřínová 2002).

Vánoční dárky přináší Papa Noël (obdoba německého Weihnachtsmanna nebo Santa Clause), neukládá je však pod vánoční stromek, ale ke kamnům, k vyčištěným botám, případně k topení. Dárky se rozbalují až ráno 25. prosince.

Velká Británie

Ve Velké Británii byly původní oslavy vánočních svátků velkolepým karnevalem a bujarou zábavou. Po občanské válce v 17. století se oslavy přesunuly do rodinného prostředí, kde se dodnes uchovaly tradice pálení vánočního polena, zdobení příbytků větvíčkami cesmíny a jmelím. Z období občanské války také pochází personifikovaná postava Vánoc - Father Christmas, který nosí dětem dárky, přichází do domů komínem a ukládá dárky do punčoch zavěšených na krbu, nebo pod vánoční stromek.

Přípravy na Vánoce začínají již adventem, kdy se vánoční výzdoba objevuje v domácnostech i v ulicích měst, kupříkladu v Londýně je oficiálním zahájením vánočního období rozsvícení vánočního stromku na Trafalgar Square, které je provázáno zpíváním koled.

Hlavní oslavy připadají na 25. prosince, kdy se ráno rozbalují dárky a rodina se schází ke svátečnímu obědu. Tradičním jídlem je pečený krocan s kaštanovou nádivkou, tzv. mince pies – koláčky plněné směsí kandovaného ovoce a rozinek a tradiční vánoční puding. Vánoční výzdoba se uklízí na svátek Tří králů, tedy 6. ledna. (Vavřinová 2002)

Švédsko

Velkým svátkem v adventu je svátek sv. Lucie. Děti se oblékají do bílých halen a se svícem ve tvaru věnce na hlavě přináší malé dárky – sladkosti a cukroví.

Samotné vánoční svátky se začínají slavit 24. prosince, kdy se zdobí vánoční stromek, místnosti jsou zdobeny zelenými girlandami a barevnými pentlemi, uprostřed pokoje nad stolem visí tzv. vánoční koruna – svícen kruhového tvaru spletený z dutého rákosí a ozdobený pentlemi. Štědrovečerní večeři tvoří vařená sušená treska s bílou omáčkou, teplá šunka s hráškem, zapečenými brambory a červeným zelím a vařené hnědé fazole se slaninou a cibulí. Ze sladkých pokrmů je zde zastoupen rýžový nákyp se zapečenou mandlí pro štěstí nebo kaše politá jahodovým sirupem. Vánoční dárky nosí trpasličí dědeček Jultombe, který na sebe občas vezme podobu starého kozla. Slaměné figurky kozla jsou také typickou vánoční dekorací. Vánoční dárky (julklappa) se dle tradice tajně vhazují oknem a upozorňuje se na ně klepáním na okno nebo dveře. (Vavřinová 2002)

Rusko

Oslavy Vánoc v Rusku je možné rozdělit na období před a po VŘSR. Období před je bohaté na tradice a lidové zvyky, církevní slavnosti a plesy pořádané carskou rodinou. Vánoce se v Rusku slavily, a pořád slaví, dle Juliánského kalendáře, tedy v noci z 6. na 7. ledna. Vánocím předcházela 40denní půst, který začínal koncem listopadu, tzv. Filipovský půst. K přípravě na Vánoce patřily přípravné dny, jako je např. svátek sv. Mikuláše. V předvečer Narození se konala zvláštní bohoslužba, která trvala celou noc. Na konci bohoslužby kněz žehnal pokrmu – pecny chleba, pšenici a víno, které se po mši rozdalo mezi věřící. Vánoční období uzavíral svátek Zjevení Páně (u nás známý jako Tři králové) (Vavřinová 2002).

24. prosince rodiny zapalovaly na dvorech ohně, aby se u nich mohly ohřát duše zemřelých předků. Z těsta se pekly figurky domácích zvířat, kterými se obdarovávali příbuzní, pasáči a koledníci a v předvečer Nového roku mladé dívky čarovaly osud. Zdobení vánočního stromku

se do Ruska dostalo s přistěhovalci z Německa a jelikož to nebyl zvyk spojený s církevními obřady, nebyl po revoluci zakázán.

Kult Mrazíka, který v současné době spolu se Sněhurkou nosí dětem dárky, byl v dřívějších dobách spojován s příchodem zimy a jeho úkolem bylo uzamykání pramenů řek, potoků a jezer železnými vraty, byl to totiž kovář-bohatýr. Současnou podobu vousatého dobrosrdečného staříka získal až v 18. století, po návratu cara Petra I. z Holandska (Vavřinová 2002).

V současnosti slaví v Rusku Vánoce jen věřící rodiny, a to v noci ze 6. na 7. ledna. Štědrovečerní večeře je bez masa, podávají se hlavně ryby a vareniky – plněné taštičky z kynutého těsta s náplní z brambor, rýže, zelí a sladký nákyp z pšeničných zrn. Dárky dětem nosí Děda Mráz a Sněhurka 1. ledna, na svátek Nového roku, případně ráno 7. ledna (Vavřinová 2002).

Praktická část – návrh pedagogického projektu „Za poznáním vánočních zvyků a tradic v Evropě“

4 Charakteristika projektu

4.1 Cíl pedagogického projektu

Projekt „Za poznáním vánočních zvyků a tradic v Evropě – lesní pochod“ nabízí zajímavou alternativu, do které se aktivně zapojí nejen děti, ale i rodiče a učitelé/vychovatelé. Cílem projektu je příprava lesního pochodu, při kterém budou dětem představeny různé vánoční zvyky a tradice z evropských zemí. Kromě již známých zvyků, se kterými se setkávají doma, ve svém městě či regionu, ale také si samy vyzkoušejí různé zvyky, zazpívají dosud neznámé koledy, ochutnají cizokrajná jídla a nápoje a seznámí se s postavami, o nichž možná dosud ani neslyšely. Zároveň se naučí orientovat na mapě Evropy.

Při přípravě vánočního projektu je předpokládána spolupráce rodičů a vychovatelů, resp. učitelů věkově a národnostně smíšené třídy prvního stupně česko-německé základní školy. Místo adventní besídky, kterou tradičně připravují děti pro rodiče, připravují tuto akci rodiče a vychovatelé pro děti. Lesní pochod se uskuteční v zimním období, kdy se brzy stmívá a děti kráčí za nepoznaným tmavým lesem, kde je jejich stezka osvětlena jen světelnými proužky a vede je k jednotlivým stanovištím. Zde se seznamují s různými vánočními postavami, zvyky, koledami, jídlem a pitím, jakož i s jazyky z různých zemí. Cílem cesty, která začíná (obrazně) v Německu a pokračuje dále Anglií, Švédskem, Ruskem a Francií, je Česko, kde děti společně postaví papírový betlém, ozdobí napečené perníčky a naučí se koledu „Půjdem spolu do Betléma“.

4.2 Cílová skupina

Cílovou skupinou projektu jsou děti z věkově a národnostně smíšené třídy na prvním stupni česko-německé základní školy v Hartau. Ve třídě je 24 dětí 1. – 4. ročníku základní školy, tj. 6–10 let.

4.3 Personální zajištění

Jelikož se jedná o projekt určený jedné třídě, budou se na něm spolupodílet zejména rodiče a starší sourozenci dětí ze třídy a třídní učitelka. Návrh projektu bude předložen na třídní

schůzce, kde se na bázi dobrovolnosti přihlásí rodiče ochotní organizovat výše popsany projekt. Rodiče můžou být zařazeni dle stupně aktivity zapojení do akce:

- organizační tým – vymýšlí tematické pojetí celého projektu (4–5 osob)
- osoby zabezpečující kreativní část projektu – tvoření s dětmi na začátku a na konci akce (2–4 osoby)
- herci – postavy představující jednotlivá stanoviště neboli země, kterými děti během putování do Betléma procházejí (9–10 osob)
- šoféři a průvodci – rodiče, kteří pomohou s rozvážením dětí na začátek neznámé stezky a zároveň budou děti doprovázet (8 osob)

4.4 Prostorové a materiální zajištění

Realizace projektu je náročnější na logistiku, uskuteční se na třech místech a je potřeba zajistit odvoz dětí a jejich průvodců.

Akce začíná ve Schkole v Hartau, pokračuje trasou hraničním územím D/ČR, kterou předem vybere a připraví organizační tým a ukončení proběhne v hospodě v obci Krompach (první obec na české straně hranice) – rezervaci velkého sálu v horní části hospody zabezpečí organizační tým.

S logistikou je také spojené zajištění dostatečného množství podsedáků pro děti. Rodiče je musí v den akce dopravit do školy, případně včas předat rodičům, kteří zabezpečují rozvoz dětí na místo akce.

Materiální zajištění:

- a) první část projektu – Schkola Hartau – tvoření a setkání s Weihnachtsmanem ve třídě:
 - svíčky, pláty barevného vosku, barvy na svíčky, vykrajovátko, lepidlo na vosk
 - papír a návody na skládání krabiček – origami
 - vánoční cukroví a čaj
 - slepá mapa Evropy s nevybarvenými vlajkami 4 ks velikosti A4
- b) druhá část projektu – putování lesem:
 - papírový betlém k vybarvení s minimálně 16 objekty (postavy, zvířata, stromy, atd)
 - 16 ks obálky
 - špejle na zapichování papírových figurek do polystyrenové podložky

- razítka se symboly vybraných zemí Evropy, kterými budou děti putovat (Francie – kohout, Rusko – medvěd, Německo – vánoční stromek, Česko – vánoční hvězda, Velká Británie – punčoška, Švédsko – vánoční cukrátková tyčinka)
- svítící tyčinky na značení lesní stezky 200 ks
- kostým anděla
- svíčky ve skleničkách ke značení začátku stezky
- kostým anděla – bílý plášť, paruka, křídla, lucerna
- Anglie – teplý punč a hrníčky
- Švédsko – svíčky ve skleničkách, sušenky, test znalosti vánočních zvyků ve Švédsku
- Rusko – oheň, kostým děda Mráze a Sněhurky (plášť, vousy, paruka), ruské smetanové bonbóny
- Francie – oheň, vánoční poleno
- c) třetí část projektu – Hospoda (Krompach) – zdobení perníčků, vybarvování postav a sestavení betléma, vybarvování vlajek na slepé mapě, večere:
 - polystyrenový podklad pro betlém, lepící páska, nůžky, barevné tužky
 - perníčky a krém na zdobení
 - zajištění večere pro děti a průvodce – salát/ klobása a hranolky/čaj

Materiál finančně uhradí z části škola – materiál na tvoření, svítící tyčinky a příspěvek na večeri pro děti. Zbylou část nákladů na večeri hradí rodiče. Materiál potřebný na pochod lesem zajistí organizační tým, jelikož jde o finančně nenáročné položky a materiál dostupný z domácností, můžou jej poskytnout rodiče. Cukroví a perníčky na tvoření zajistí rodiče.

4.5 Harmonogram projektu

Přípravní část

Říjen – projekt bude navržen na rodičovské schůzce koncem října. Na schůzce se zároveň přihlásí rodiče ochotní věnovat svůj čas a nasazení pro organizaci akce – organizační tým. Jeho úkolem bude vymyšlení tematické linie celého projektu, rozdělení jednotlivých úkolů a celkové rozpracování realizace projektu. Důležitou součástí projektu je zachování mlčenlivosti, aby celá akce byla pro děti velké překvapení.

Polovina listopadu – setkání organizačního týmu, na kterém budou prezentovány jednotlivé návrhy tematické linie projektu a návrh realizace – rozdělení na části tak, aby děti mohly něco samy vytvořit, něco nového se naučit, zažít dobrodružství a zároveň svůj zážitek sdílet v kruhu kamarádů ze školy. Na schůzce budou rozděleny jednotlivé úkoly mezi členy organizačního

týmu. V případě potřeby se tým může obrátit o pomoc na ostatní rodiče a třídní učitelku. Důležitým bodem diskuse je také návrh náhradní varianty akce v případě nepříznivého počasí (děšť).

Konec listopadu a začátek prosince – komunikace organizačního týmu s třídní učitelkou a ostatními rodiči prostřednictvím e-mailů, doladování logistiky, zajišťování potřebného materiálu, rezervace sálu a večere v hospodě. Třídní učitelka vytvoří sdílenou tabulku v Doodle s nabídkou večere, kde rodiče zadají počet a velikosti porcí. Tabulka je začátkem prosince předána provoznímu hospody ke zpracování.

Začátek prosince – doladování detailů akce mezi členy organizačního týmu. Rodiče dětí jsou informováni o místě a čase vyzvednutí dětí z akce.

Den akce (polovina prosince)

Vánoční akce pro děti začíná v pátek (v domluveném termínu) po škole. Je naplánována tak, aby se část odehrávající se v lese, konala za soumraku. Organizační tým připravuje své stanoviště v 15.00. Auto s první skupinou opouští Hartau v 15.20 a pak každá další skupina odjíždí v rozmezí 10 minut, tzn. 15.30, 15.40 a 15.50.

Samotné putování lesem trvá přibližně hodinu, stezka je dlouhá přibližně 1,5 km. Setkání v hospodě s večerí je naplánováno na 18.00. Po společně stráveném večeru si pro děti kolem 19.00 přijdou rodiče.

Reflexe projektu

Celou akci děti ještě jednou proberou následující školní den v kroužku, který je součástí vyučování – ranním kroužkem se vyučování začíná a kroužkem ukončení se vyučování končí. Tady můžou děti vyjádřit své pocity, zážitky, povyprávět, jestli se jim akce líbila a proč/proč ne.

5 Popis a cíl jednotlivých aktivit

Den akce je rozdělen na tři části:

- tvůrčí aktivity a vyslání na stezku za poznáním Vánoc
- zážitkové putování zimním lesem
- společná oslava Vánoc

5.1 Tvůrčí aktivity a vyslání na stezku za poznáním Vánoc

První část projektu se bude realizovat ve třídě, kde se po vyučování sejdou všechny děti, budou zdobit svíčky, které se pak stanou součástí vánočních krabic pro děti z Ukrajiny. Aby se děti netlačily při zdobení, je třída rozdělena na dvě části a děti do dvou skupin. Zatímco první skupina zdobí svíčky, druhá část dětí tvoří origami krabičky. Postupně se všechny prostřídají. V přední části třídy je připraveno občerstvení – cukroví a teplý čaj.

V 15.00 do třídy vejde Weihnachtsmann s pytlek na zádech. Děti očekávají dárky. Místo klasických dáreků obdrží slepou mapu Evropy s úkolem dostat se až do Betléma, kde se odehrály první Vánoce. V každé zemi, kterou projdou, obdrží obálku a razítko, pokud uhodnou, v jaké zemi se nacházejí. Aby získaly razítko z Německa, musí zazpívat dvě vánoční koledy. Weihnachtsmann se rozloučí a odchází. Děti jsou rozděleny do 4 skupin. Musí se brát ohled na věkové složení v rámci skupiny, ale zároveň na přátelská pouta mezi dětmi. Děti jsou poučeny, že budou putovat zimním lesem bez lampiček. Musí mít teplé oblečení a vhodnou obuv (na to budou předem upozorněni i rodiče). V 15.30 odjíždí první skupina. Vzniká časová prodleva, kdy poslední skupina dětí musí čekat nejdéle. Čas se krátí hraním her – pexeso, karetní hry.

Cíl aktivity: Tvořením dáreků pro děti na Ukrajině se děti učí dobročinnosti, chystáním dáreků pro chudé děti jsou konfrontovány se skutečností, že jsou na světě děti v jejich věku, pro které vánoční dárek není samozřejmostí. Zároveň se od postavy Weihnachtsmanna dozvídají duchovní podstatu Vánoc.

5.2 Putování evropskými zeměmi

Druhá část akce se odehrává na okraji obce Jonsdorf (s možností parkování pro více aut). Parkoviště a stezka vedoucí na chodník je osvětlena svíčkami ve sklenicích. Na chodníku přivítá děti anděl mluvící česky a odvádí skupinku na rozcestí vedoucí do lesa. Skupinku tvoří 6 dětí a

2–3 dospělí. Následně skupinku nasměruje k prvnímu stanovišti. Lesní stezka je osvětlena svítivými tyčinkami (které sbírá poslední skupina).

V první zemi (Velká Británie) se zpívá vánoční koleda „We wish you a merry Christmas“ a skupinku vítají skřítky mluvící anglicky, podávají dětem teplý punč. Když děti uhodnou zemi, obdrží razítko a obálku. (V případě, že děti mají problém uhodnout zemi, kde se právě nacházejí, může jím napovídáním pomoci průvodce – rodič.) Se skřítky se loučí anglickým pozdravem.

Druhá země (Švédsko) je osvětlena svíčkami ve skleničkách rozložených kolem stromku. Děti vítá jeden z rodičů a zdraví je švédsky. Děti dostanou indicie ohledně krajiny, kde se nacházejí (Pipi Dlouhá Punčocha, atd). Když děti uhodnou, dostanou kvíz o švédských Vánocích (zvyky a tradice). Odpovědi jsou zaznamenány (výsledky se všichni dovedí až v cíli cesty). Na závěr se všichni pochytají za ruce a zatančí si kolem osvětleného stromku. Za odměnu dostávají děti švédské sušenky, razítko na mapu a obálku.

V další zemi se mluví rusky. Děti u ohně vítá Děda Mráz, zdraví je rusky a spanilá Sněhurka. Děti hádají, do které zemi se dostaly. Získávají razítko, obálku, smetanový bonbón z Ruska a loučí se ruským pozdravem.

Poslední zastávka v lese je také u ohně. Ze stanoviště zní francouzská vánoční koleda, postava u ohně mluví francouzsky. Děti hádají, v jaké jsou zemi. Následně se dovedí o zvyku vánočního polena. Dostávají razítko, obálku a putují dál tmavým lesem.

Cíl aktivity: Děti se začínají orientovat v slepé mapě, učí se pozdravy v různých jazycích a dozvídají se vánoční zvyky v různých zemích. Zároveň vnímají temnotu lesa kolem, musí se držet ve skupince a brát ohled na menší a pomalejší děti, při otázkách si musí radit a hledat správná řešení. Dospělí průvodci z řad rodičů do aktivit zasahují jen v nezbytném případě. V tmavém lese provádějí děti a dohlíždají na to, aby nesešly ze stezky, nebo doprovázejí mladší děti, které mohou mít v neznámém prostředí strach.

5.3 Společná oslava Vánoc

Třetí část akce a zároveň vyvrcholení celého putování probíhá ve velkém sálu v hospodě. Děti, které přijdou dřív, mohou vybarvit postavy z betléma, vlajky, ozdobují perníčky a čekají na ostatní spolužáky. Během čekání na večeři je vyhodnocen test o švédských vánočních tradicích. Po večeři se děti učí českou koledu „Půjdem spolu do Betléma“ – koleda má jednoduchou melodii, je v ní hodně se opakujících slov a je tedy vhodná i pro německé děti a sestavuje se

betlém. Kolem 19.00 se děti rozcházejí se svými rodiči domů. Během čekání na večeři a sestavování betlému je nutné vyzvednout auta ze začátku stezky a přivézt je k hospodě.

Cíl aktivity: Příchodem z temného lesa do teplé a osvětlené místnosti připravené na slavnost děti zažívají jakousi úlevu z bezpečí, radost a hrdost z úspěšně splněných úkolů. Naučí se tradiční českou koledu a sestaví společně betlém, který bude až do svátků Tří králů zdobit třídu. Vybarvením vlajek se děti seznamují s dalšími evropskými státy a jejich symboly.

6 Vyhodnocení projektu

Projekt „Za poznáním vánočních zvyků a tradic v Evropě“ se uskutečnil 12. 12. 2019. I když se na rodičovské schůzce nesetkal s velkým nadšením a část rodičů jej považovala za velmi náročný na logistiku, a hlavně rodiče měli obavy z přetěžení dětí, byli po realizaci akce všichni nadšeni. Děti jej v pondělním kroužku hodnotily velice kladně, některé vánoční tradice si doteď pamatují. Pro organizátory bylo odměnou velmi pozitivní hodnocení od třídní učitelky a několika rodičů, kteří celou akci považovali za nejlepší z dosavadních školských vánočních besídek.

Projekt byl realizován v půlce prosince s nadějí, že bude v noci lepší viditelnost díky napadlému sněhu. Počasí sice nebylo vánoční, na druhou stranu nebylo deštivé ani příliš mrazivé. Co se týče náročnosti a délky trasy, byl brán ohled na věk dětí – 6–10 let. Stezky byly většinou široké, zpevněné. Za bezpečnost dětí ručili rodiče průvodci a třídní učitelka.

Stanoviště v Rusku bylo na poslední chvíli obsazeno náhradním účinkujícím v roli Děda Mráze, který kromě ruštiny neměl připravenou pro děti žádnou aktivitu, čímž bylo toto stanoviště trochu ochuzeno.

Za jediný nedostatek při organizaci může být nedostatečně připraven záložní plán v případě nepříznivého počasí. Vzhledem k horské oblasti, kde se akce uskutečnila a zaměření školy, která podporuje soužití s přírodou a pobyt venku je brán jako samozřejmost v jakémkoliv počasí (kromě velice vytrvalého deště), bývají děti dobře vybaveny do každého počasí.

Projekt vyžadoval velké zapojení a angažovanost rodičů a přátel školy (někteří herci byli rekrutováni z řad rodičů bývalých žáků školy, starších sourozenců a rodinných přátel), dobré organizační schopnosti zainteresovaných rodičů, a hlavně srozumitelnou komunikaci. Jak bylo popsáno výše, nejvíc času zabrala přípravná fáze, ale i v tomto případě se osvědčilo pravidlo: těžce na cvičišti, lehce na bojišti.

Závěr

Cílem závěrečné práce bylo zpracování teoretických východisek k přípravě pedagogického projektu, navržení a realizace pedagogického projektu. Teoretická východiska jsou rozdělena do tří kapitol a přinášejí přehled o způsobech výuky – frontální výuka a zážitková pedagogika, o psychickém vývoji dětí mladšího školního věku a o vánočních tradicích v Evropě.

Praktickou část tvoří návrh pedagogického projektu, cílem kterého je organizace zážitkového putování dětí večerním lesem v předvánočním období s vánoční tematikou. Projekt je zde podrobně rozpracován a po své realizaci mohl být vyhodnocen.

Realizace pedagogického projektu „Za poznáním vánočních zvyků a tradic v Evropě“ umožnil dětem poznat různorodost vánočních tradic v rámci Evropy. Díky realizaci na neutrální půdě lesa děti podávané informace přijímaly bezprostředně, nevnímaly je jako látku k učení z běžného školního vyučování. Sílu zážitku umocnilo putování tmavým lesem, který může být vnímán i jako paralela tmavých zimních dnů, které na konci prosince rozzáří světlo Vánoc.

I když byl projekt ve svých počátcích považován za velice náročný, nejen na organizaci, ale také kvůli bezpečnosti dětí a pochybnostem, zda takto nastavenou akci dokážou po dni stráveném ve škole zvládnout, ukázalo se, že to braly jako hru a ani v cíli cesty nevykazovaly známky únavy nebo emočního vyčerpání.

Celá akce patřila k velice vydařeným a nastavila mustr, dle kterého se následně organizovalo ještě několik podobných akcí menšího rozsahu v jarním a letním období s jiným tematickým zaměřením.

Navrhovaná doporučení

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, projekt měl celkově kladné a pozitivní hodnocení jak u dětí, tak u dospělých. Pro případnou realizaci bych doporučila víc rozpracovat aktivity pro jednotlivá stanoviště (v našem případě bylo málo připravené stanoviště v „Rusku“, které bylo obsazeno na poslední chvíli náhradníkem) a opravdu klást důraz na vhodný oděv a obuv do lesa v zimním období.

Za úvahu by stálo i rozšíření nebo obměna stanovišť pro starší žáky, například o historické osobnosti, které se mohly v čase prvních Vánoc do Betléma teoreticky dostat, případně spisovatele, kteří napsali vánoční povídku, báseň atd.

Seznam použité literatury

- GOŠOVÁ, V. 2011. Frontální výuka. *Metodický portál RVP* [online]. [vid. 10. 10. 2020]. Dostupné z: [https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/F/Frontalni_vyuka#:~:text=Front%C3%A1ln%C3%AD%20v%C3%BDuka%20je%20zp%C5%AFsob%20vyu%C4%8Dov%C3%A1n%C3%AD,%2C%20Walterov%C3%A1%2C%20Mare%C5%A1%202001\).&text=Front%C3%A1ln%C3%AD%20v%C3%BDuka%20b%C3%BDv%C3%A1%20kritizov%C3%A1na%20p%C5%99edev%C5%A1%C3%ADm,1.](https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/F/Frontalni_vyuka#:~:text=Front%C3%A1ln%C3%AD%20v%C3%BDuka%20je%20zp%C5%AFsob%20vyu%C4%8Dov%C3%A1n%C3%AD,%2C%20Walterov%C3%A1%2C%20Mare%C5%A1%202001).&text=Front%C3%A1ln%C3%AD%20v%C3%BDuka%20b%C3%BDv%C3%A1%20kritizov%C3%A1na%20p%C5%99edev%C5%A1%C3%ADm,1.)
- HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L., 2009. *Zážitkové pedagogické učení*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s.. ISBN 978-80-247-2816-2.
- JIRÁSEK, I., 2004. Zážitková pedagogika (experiential education). *Gymnasion*, roč. , č. 1, s. 13 – 15. ISSN 1214-603X.
- JIRÁSEK, I., 2019. *Zážitková pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1485-4.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.
- VAVŘINOVÁ, V., 2002. *Malá encyklopedie Vánoc*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 80-7277-132-9.

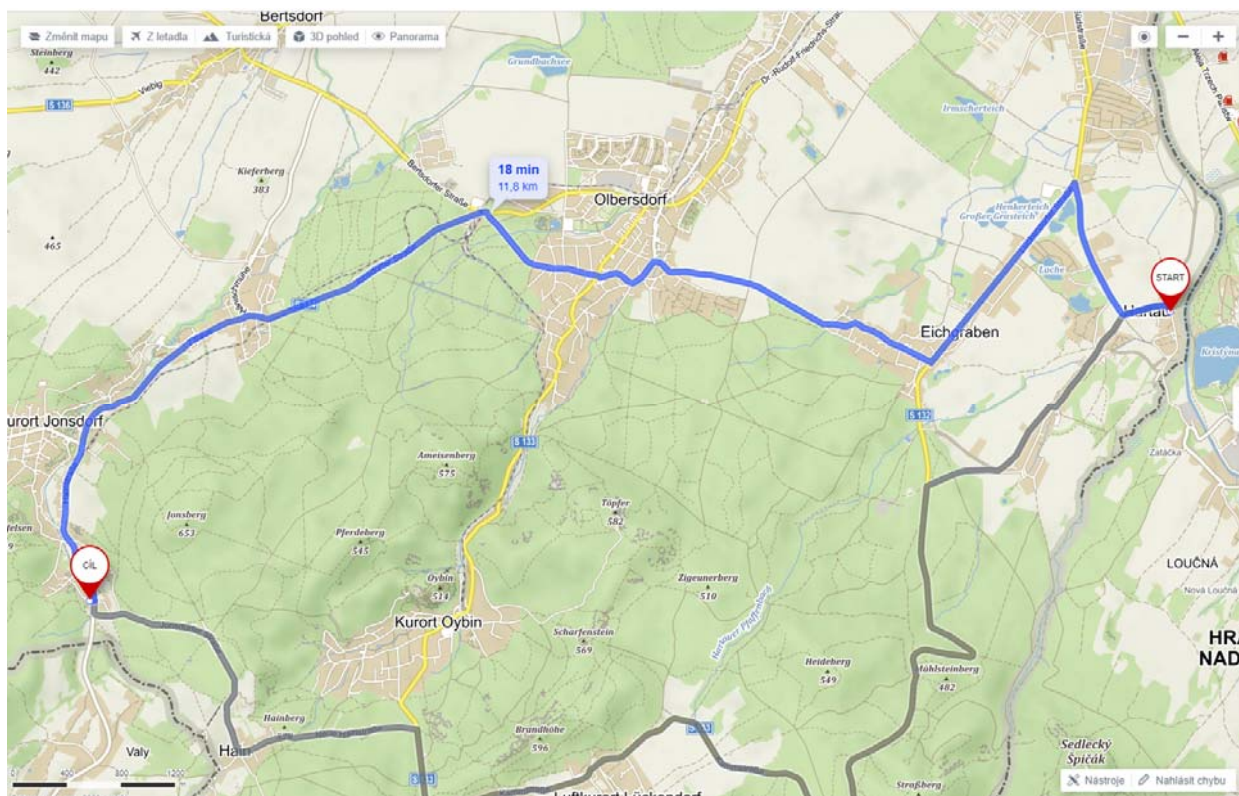
Seznam příloh

Příloha č. 1: mapy putování

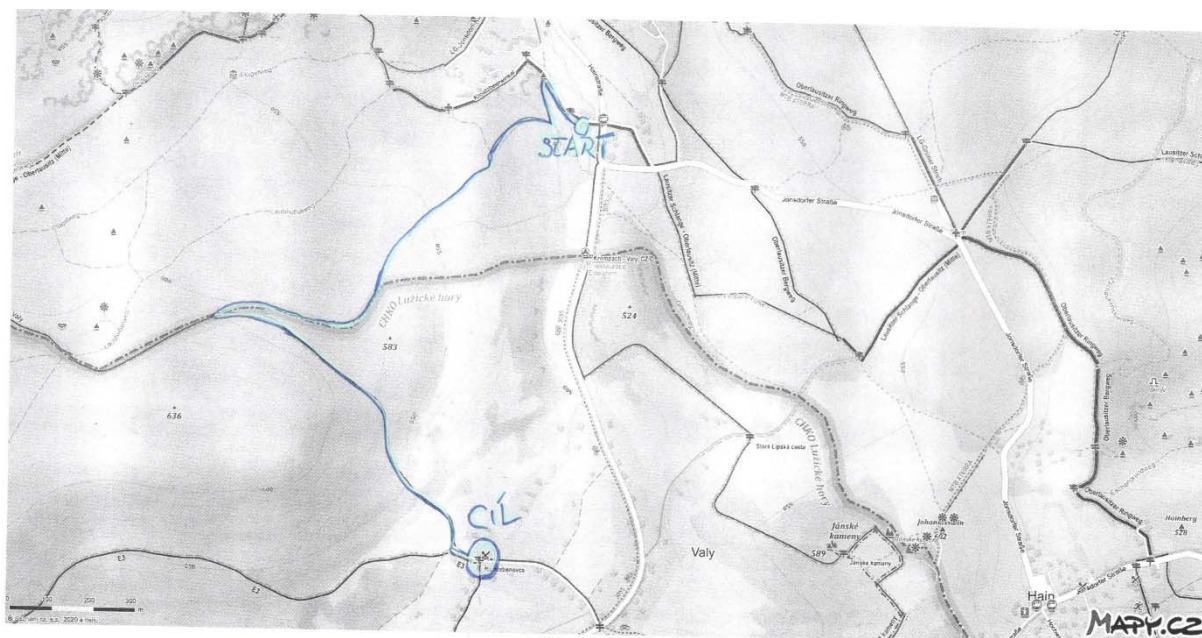
Příloha č. 2: Kvíz o vánočních tradicích ve Švédsku (v německém jazyce)

Příloha č. 3: Fotografie z akce

Příloha č. 1: mapy putování

Mapa č. 1: Trasa autem

Mapa č. 2: Stezka putování lesem

Příloha č. 2: Kvíz o vánočních tradicích ve Švédsku (v německém jazyce)

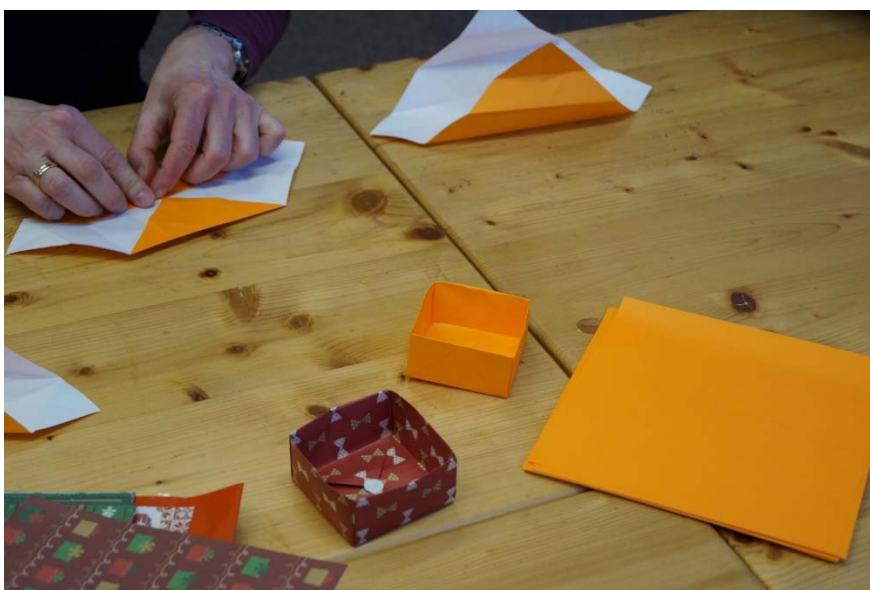
Quiz Schweden

Frage	Gruppe1	Gruppe2	Gruppe3	Gruppe4
Mit Lichterfest - Wann beginnt in Schweden Weihnachten? A) 13.12. B) 17.12. C) 20.12.				
Wieviele Weihnachtswichtel bringen die Geschenke? (Tomte, Jultomte, Tomte-Nisse) A) 2 B) 3 C) 4				
Was ist die Lieblingsspeise von Tomte? A) Hafergrütze B) Kartoffelbrei C) Kartoffelsuppe				
Was passiert am 13.1. dem St. Knuts-Tag in Schweden? A) Alle Süßigkeiten werden gegessen B) Der Baum wird abgeschmückt C) Das Weihnachtsfest ist vorbei				
Wo versteckt Pippi Langstrumpf ihr Weihnachtsgeschenke? A) Im Schornstein B) Unter dem Sofa C) Auf Ästen in Bäumen				

Příloha č. 3: Fotografie z akce

Obrázek č. 1: Krabičky origami

Obrázek č. 2: Krabičky origami - skládání

Obrázek č. 3: Svíčky

Obrázek č. 4: Zdobení svíček

Obrázek č. 5: Občerstvení ve třídě

Obrázek č. 6: Razítka ke stanovištím

Obrázek č. 7: Příklad Weihnachtsmanna

Obrázek č. 8: Předání instrukcí dětem

Obrázek č. 9: Putování s andělem

Obrázek č. 10: Mapa a světelné proužky

Obrázek č. 11: Osvětlený stromeček ve Švédsku

Obrázek č. 12: Společné tvoření a oslava v hospodě